

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

1
2024

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 788 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning roli va ahamiyati.....	10
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda konseptual, ilmiy, innovatsion yondashuvning zarurati	16
Gulnora Abdurahmonova	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tish muammolari va uni bartaraf etish yo'llari	22
S. R. Topildiyev	
Milliy strategik maqsadlar: ekologik va bojxona boshqaruvi mexanizmlarining maqbul kombinatsiyasi	28
Muratova Shohista Nimatullayevna	
Green Economy in Tourism in Uzbekistan.....	32
Alieva Makhbuba Toychievna	
Инновационные подходы в сельском туризме: "Зеленые маршруты"	36
Голышева Елена Вячеславовна	
Mamlakatimizda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari	42
Vaxabov Abduraxim Vasikovich, Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
To'qimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish omillari.....	47
A.Yu. Mardanov	
Turizmni qayta jonlantirish strategiyasini ishlab chiqishda turizmni rejalashtirishning istiqbollari.....	52
A'zamov Saidakbarxon Avazxon o'g'li	
O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishi asosida barqaror rivojlanishga erishish	57
Abdullayev Elyorbek Odiljon o'g'li	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	62
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Turistik hududlarning barqaror rivojlanishini baholash metodologiyasida integral baholash ko'rsatkichlarini aniqlashning nazariy jihatlar.....	66
Asraqulov Abduraxmon Sultonovich	
Iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda "yashil" iqtisodiyot va uning ayrim masalalari.....	70
Axunova Shoxistaxon Nomonjanovna, Sultonova Gulbaxor Shoxnazimovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi faoliyatining nazariy tamoyillari va o'ziga xos xususiyatlari.....	74
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich	
Mintaqa iqtisodiyotida agrar soha samaradorligini oshirishning ahamiyati.....	78
Butanova Dilnoza Rustamovna	
Global krizislar va ularning turizm iqtisodiyotiga ta'siri.....	83
Hallakova Barnoxon bahodirjonovna	
Agroturizm faoliyati rivojlanishining xorijiy tajribalari va ularda faoliyatni rivojlantirish modellarining qo'llanilishi.....	95
Husanboyev Sadafbek Yorqinjon o'g'li	
Yashil iqtisodiyotni kreditlashda banklarning o'rni.....	101
Ibragimova Sevara Muxamedjan qizi	
Qurilish materiallari sanoati korxonalari samaradorligini baholash masalalari.....	104
Isayev Jakhongir Muzaffarovich	
Iqtisodiyotni islomiy moliya tamoyillari asosida moliyalashtirish amaliyotini joriy etish istiqbollari	110
Kasimov Baxtiyor Usmanovich	
Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini tashkil etishning iqtisodiy mexanizmi.....	113
Mahamatova Maftuna	
Turizm xizmatlar bozorida raqobatbardoshlik ko'rsatkichlarini takomillashtirish imkoniyatlari.....	119
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	

Islom moliyalashtirish xizmatlari asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish usullari.....	124
Said Po'latov Maxamedovich	
Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry	128
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Dorivor o'simliklar yetishtirishning dunyo mamlakatlari iqtisodiyotidagi o'rni va xalqaro bozor savdosida prognozlar.....	135
To'xtabayev Jamshid Sharofiddinovich, Maftuna Ermatova Arslonbek qizi	
O'zbekistonga turistlar tashrifini ko'paytirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	142
Toshmurod Kulmanov	
Agrobiznesni moliyaviy quvvatlash va rivojlanish istiqbollari	147
Tursunova Dilnavo Islomovna	
Oziq-ovqat bozorini qandolat mahsulotlari bilan to'ldirishda marketing strategiyalaridan foydalanishni takomillashtirish.....	150
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Yoshlar turizmini rivojlantirish holati va uni takomillashtirish yo'llari.....	159
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Biologik aktivlarni baholashning uslubiy jihatlarini takomillashtirish.....	162
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Agrosanoat ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilishga uslubiy yondashuvlari.....	168
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich	
Suv resurslaridan samarali foydalanishda suv solig'ining ahamiyatini oshirish	174
Ikramov Nuriddin Kamolitdinovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida innovatsiya va innovatsion faoliyat bilan bog'liq tushunchalarining nazariy masalalari	179
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Temur Olimovich Mamayunusov	
Aglomeratsiya iqtisodiyoti – Agglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanishni harakatlantiruvchi omili sifatida	185
Raximbayev Akmal Azatboyevich	
Korxonalarini boshqarish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish mexanizmlari	190
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
Globalashuv sharoitida turizm sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish	195
Salimov Dilshodbek Davronovich	
To'qimachilik sanoat korxonalarida marketing strategiyasi.....	199
Tillyaxodjayev Azizxon Aloxonovich	
Oziq-ovqat sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirish yo'llari	203
Nilufar Umarova	
O'zbekistonda transport xizmatlari ko'rsatilishi tahlili	207
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li	
Agrar sektorga jalb qilingan investitsiyalarning sohadagi intensiv iqtisodiy o'sishga ta'sirining tahlili	213
Yangiboyev Sirojiddin Jo'ramurodovich	
Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlarda auditning xalqaro standartlarini qo'llash xususiyatlari	220
Meliyev Isroil Ismoilovich	
Raqamli bank xizmatlarini yanada takomillashtirish: muammolar va yechimlar	227
Melikov Otabek Maxmadiminovich	
Innovatsion iqtisodiyotda inson kapitalining tutgan o'rni.....	232
Abdikarimov Islombek Ibragimovich	
Kimyo sanoati korxonalarini boshqarish modellariga oid zamonaviy tajribalar.....	237
Avulchayeva Feruza Djurakuziyevna	
Задачи предмета «русского языка» на современном этапе	243
Адилова Солияхон	

Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati	247
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Korrelyatsion-regression tahlil orqali turizm xizmatlari samaradorligini oshirish mexanizmlari.....	252
Gapparov Azim Qayumovich	
O'zbekistonda monetizatsiya darajasi va uni makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri.....	258
Isayev Atabek Djurabayevich	
Prospects for the Development of Bond Circulation in the Capital Market.....	266
Jurabek Sobirov	
Ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalarining rivojlanish holati tahlili.....	270
Kuldashev Sherzod Alimardonovich	
Iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish va ularning barqaror iqtisodiy o'sishdagi roli	276
Mamadiyeva Dilrom Ravshon qizi	
Surxondaryo viloyatlarning marketing salohiyatini shakllantirish holati tahlili	280
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna	
Improving Internal Control System	287
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li	
Oliy ta'lim xizmatlarini targ'ib qilishda OTMLar veb-saytlari samaradorligini oshirish.....	291
Musayev Bekjon Shukurillayevich	
Korxonaning narx-navo tizimi va narx siyosatini tahlil qilish	298
Musayeva Shoira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilhkomovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari.....	302
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li	
Xizmatlar ko'rsatish subyektlarida biznes-modellarining raqamli transformatsiyalashuv konsepsiyalari.....	306
N. B. Yahyoxonov	
Mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatuvchi kredit tashkilotlarining samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	311
Nazarova Muslima Nazarovna	
Sanoat korxonalarida aylanma mablag'lardan foydalanishning ilmiy-amaliy jihatlarini	317
Nurmatov Mirzaakbar Mirzaaliyevich	
Biznesni yuritishda korxonalararo integratsion jarayonlarni rivojlantirish masalalari.....	322
Olimova Nodira Xamrakulovna	
O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning moliyaviy mexanizmlari: tahlil va istiqbollar	329
Oppoqxonov Nurmuhammadxon Po'latxon o'g'li	
O'zbekistonda davlat korxonalari transformatsiyasini jadallashtirish yo'nalishlari.....	333
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Aholining turmush darajasini oshirish sharoitida mehnat bozori transformatsiyasining dinamikasi	338
Rahimboyev Muxtorbek Ikrom o'g'li	
Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellashtirish samaradorligini yanada oshirish usullari.....	341
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Aholi moliyaviy savodxonligiga investitsiya kiritishning ahamiyati.....	345
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda valyuta siyosatini samarali tashkil etish.....	350
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	
Sharq va G'arb tamaddunida gender qarashlar	355
Samandarova Gulxayo Abdurkarim qizi	
Imkoniyati cheklanganlarga to'siqsiz turizm xizmatlarini tashkil etish istiqbollari	359
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
To'qimachilik korxonalarining inqirozga qarshi boshqaruvida davlat tomonidan tartibga solishning ahamiyati	363
Todjimamatova Mashxura Erkinovna	
Mintaqalarning ekologik-iqtisodiy xususiyatlari va ularning barqaror rivojlanish bilan bog'liqligi	367
Toshboyev Muzaffar Muxtorovich	

Перспективы развития сферы услуг в Узбекистане.....	373
Tsoy Marina Petrovna, Li Marina Rudolfova, Romashkin Roman Anatolyevich	
Opportunities for Bicycle Tourism in Zomin, Bulungur and Bakhmal Districts.....	379
Urozaliev Elyor Shuxrat ogli, Xujamov Bobur bahodir ogli, Saydullayev Abbosjon Murodovich	
Pul-kredit siyosati va moliyaviy inqiroz: uslubiyot va saboqlar	384
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Korxonalarda barqaror rivojlanishni tatbiq etish istiqbollari.....	391
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	396
Xusanov Ulugbek Nishanovich	
Milliy iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasini kengaytirish imkoniyatlari.....	402
Xuseynova Feruzabonu Mamadaliyevna	
O'zbekiston iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	405
Yo'ldosheva Dilnoza G'ayrat qizi	
Необходимость соблюдения этических норм в профессиональной деятельности бухгалтеров	408
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна	
Mintaqalarda kichik innovatsion korxonalarni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	412
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Axmadjanov Ilyosbek Ilxomjon o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishini nazariy masalalari.....	416
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Abduraxmonov Sherali Sharifjonovich	
Пути повышения прозрачности бюджета Республики Узбекистан.....	420
Адашов Гайрат Рустамович	
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi	424
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	
Тенденции и факторы развития пищевой промышленности в Узбекистане	432
Б. А. Хакимов	
Роль платежных систем в функционировании электронной коммерции.....	438
Бабаева Гузаль Яшиновна	
"Sirdaryo" va "Sirdaryo-Farm" erkin iqtisodiy zonasidagi xorxonalari erishgan yutuqlari, berilgan imtiyozlar va yaratilgan shart-sharoitlar to'g'risida	444
Davlayev G'olib Ashurovich	
Milliy iqtisodiyotga jalb qilingan investitsiyalarning tahlili	447
Djalilov Dostonbek Abduazizovich	
Ishlab chiqarish tafovutining Markaziy Bank monetar siyosati qarorlariga ta'siri.....	452
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich	
O'zbekistonda innovatsion jozibadorlik asosida oliy talim xizmatlarini rivojlantirish.....	457
Jonuzokov M. K.	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishda xorij tajribasidan foydalanish.....	461
Ismailov Allayor Rashidovich	
Особенности формирования ценовой стратегии на рынке плодоовощной продукции.....	465
Исроилов Абдурашид Абдурахманович	
Iqtisodiyotni globalashuvi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar barqarorligining nazariy metodologiyasini takomillashtirish	471
Kalandarova Nargiza Narimanovna	
Проблемы регулирования и защиты инвесторов в развитии электронной коммерции и пути их решения	475
Кенжебаева Гульфуза Рахматиллаевна	
Сущность, цели и задачи определение уровня финансовой устойчивости предприятия в современных условиях	478
Киличев А. А.	
Sug'urta tashkilotlari tomonidan taqdim etiladigan hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish	485
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	

Классификация институциональных факторов, определяющих предпринимательскую активность в Узбекистане.....	490
Курпаяниди Константин Иванович	
Ho'jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi tahlilini takomillashtirish.....	497
Mahmudova Go'zal Samadjon qizi	
Muqimiy ijodiDA milliy uyg'onish va iqtisodiy, falsafiy qarashlar	502
Muxlisa Muxitdinova	
Совершенствование управления портфелем залогов для обеспечения финансовой устойчивости: инсайты и рекомендации для Узбекистана	505
Наимов Шахрух	
Определение специфических особенностей и факторов влияющие на процесс внедрения международных требований и стандартов в коммерческих банков Республики Узбекистан.....	509
Хайдаров Зохир Шаривович , Каражанова Гулноза Толлиевна, Хайдари Фидои Зохи Зода	
Inson kapitalida mujassam bo'lgan fazilatlar, ularning jamiyat rivojlanishidagi o'rni va roli	514
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Sevara Abdinazarovna Babanazarova, Mexrangiz Olimovna Mamayunusova	
Развитие рыночных отношений и усиление их влияния на рост объёмных и качественных показателей культурного туризма.....	521
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Основные направления цифровой трансформации в банковском секторе.....	525
Рахимова Гавхар Ойбековна	
O'zbekistonda ayollarni tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishda bank kreditlarining roli	530
Saidova Subhinigor Azizovna	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish asosida kambag'allikni qisqartirishning innovatsion yo'llari	535
Sultonov Shodiyor Abduhalilovich, Nazarov Asqar Anvar o'g'li	
Yuridik shaxslar mol-mulkiga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari	541
Umirov Xurshid Islomovich	
Korxonalar va tashkilotlarni modernizatsiya qilish jarayonlari.....	545
Fayziyeva Dilafuz Shuxratovna	
"Авеста" – исторический источник экономической мысли в Древней Средней Азии	549
Хакимов Назар Хакимович, Садиков Анвар Каримович	
Приоритетные направления развития теории формирования финансовой политики предприятия	555
Хамдамов С. Ф.	
Innovatsion rivojlanish sharoitida inson resurslarini strategik boshqarish.....	562
Xasanova Nafisa Shavkatovna	
Mehnat bozorida mehnat resurslaridan samarali foydalanishda yoshlar bandligini takomillashtirish.....	566
Xuvaydullayeva Iroda Xusniddin qizi	
Sanoat korxonalari faoliyati samaradorligi va raqobatbardoshligini baholashga doir uslubiy yondashuvlar.....	572
Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
Amir Temur davrida hunarmandchilik siyosatining o'ziga xos iqtisodiy xususiyatlari	578
Zikrillayev Jaxongir Sarvar o'g'li, ilmiy rahbar: Nasimov Baxtiyor Vasiyevich	
Infratuzilma obyektlari rivojlanishining turizm sohasidagi o'rni.....	583
Toyrova Amina Baxtisher qizi	
Korxonalarda moliyaviy investitsion portfelni jalb qilish va rag'batlantirishning zamonaviy shakl va usullari tahlili	588
Haydarov Humoyun Begmurod o'g'li	
Kichik biznes korxonalari raqobatbardoshligini tadqiq etishga konseptual yondashuvlar	592
K. Q. Tajibayev	
Бухгалтерский учет дебиторской и кредиторской задолженности в современной экономике	599
Камолова Феруза Кахрамоновна	

O'zbekistonda mehmonxona sohasidagi mahalliy boshqaruv tizimini takomillashtirish yo'llari.....	603
Mirzayeva Lola Shavkatovna	
Turizmni rivojlantirishda "yashi" marketingni o'rni.....	607
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
Inson kapitalini boshqarishning xorij tajribasi.....	612
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
Agrasanoat majmuasida oziq-ovqat mahsulotlarini yetishirish va qayta ishlashda klasterlarini rivojlantirishning xalqaro tajribalari.....	620
Salixov Sherzod Abduxakimovich	
Mamlakatimizda mehnat bozorida ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish	625
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
Budjetdan tashqari mablag'lar hisobi va nazoratini takomillashtirish	628
Ostonokulov Azamat Abduraimovich, Alimardonov Asrorjon Alimardonovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida investitsion jarayonlar rivojlanishining xorij tajribasi	635
Miyassarov Davron Abdurashid o'g'li	
Xizmat ko'rsatish va servis sohasida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash ko'rsatkichlari.....	640
Muhammadamin Erdon o'gli Erdonov	
Инновационные направления развития сферы услуг как фактор экономического роста.....	644
Насиров Дилшод Фархадович	
Влияние прямых иностранных инвестиций (пии) на экономику Узбекистана	654
Юлдашев Нодирбек Сайдибурханович	
Qulay investitsiya muhiti – xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishning asosiy omilidir.....	659
Hoshimov Jahongir Ravshanbek o'g'li	
Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlari.....	664
Razzakov Jasur Xamraboyevich	
Inflation and Unemployment: Evidence from Uzbekistan	670
Mahmudov Nosir, Nabiyeva Nargizaxon Nuriddin qizi	
Milliy mahsulotlarni jahon bozoriga olib chiqishda marketing strategiyalaridan foydalanish	677
Meliqulov Abduhalil Norinovich	
O'zbekistonda kichik sanoat zonalarini tashkil etish va rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ustuvor yo'nalishlari	683
Ortiqov Avazbek Bahrom o'g'li	
Rene Dekart va Blez Paskal ta'limotlarida ratsional g'oyalar komparativistikasi.....	689
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
Sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishining nazariy-uslubiy asoslari.....	694
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
The Importance of the World Trade Organisation (WTO) and Uzbekistan's Efforts to Join It.....	699
Urozaliev Elyor, Khoshimova Sevara	
Jismoniy tarbiya va sport muassasalarini moliyalashtirishdagi mavjud muammolar.....	705
Abduqaxorov Ulug'bek Abdug'aniyevich	
Yangi O'zbekistonda turizmning drayver sifatida barqaror rivojlanish yo'nalishlari	709
Tuxliyev Iskandar Suyunovich	
Mahalliy soliqlar va yig'implarning iqtisodiy mohiyati hamda ularni undirishning xususiyatlari	713
Tuychiyev Kamoliddin	
Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari	717
Yadgarov Nodir Ravshanovich	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tish bosqichlarining tashkiliy jihatlar va iqtisodiy asoslari.....	723
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
Davlat xaridlari jarayonida e'tiborsiz ijrochilarni imkoniyatini cheklash masalalari	727
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	

O'zbekiston iqtisodiyotida investitsion loyihalarni faol tashkil etish istiqbollari	730
Utkurov Kozimjon Dilmurod o'g'li	
Iqtisodiy o'sishni ta'minlashda transport tadbirkorligi faoliyatini rivojlanish imkoniyatlari	733
M. Masharipova, I. Ruzmetova, D. Kuramboyeva	
Sug'urta faoliyatini takomillashtirishda andarrayting xizmatining o'rni	737
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	
O'zbekistonda eksportni sug'urtalash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo'nalishlari	741
Qarshiyev Keldiyor Eshpulatovich	
Kambag'allikni qisqartirishda aholini tadbirkorlikka yo'naltirish	745
Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich	
Yoqilg'i-energetika korxonalarining moliyaviy barqarorligining ilmiy nazariy asoslari	749
Xusanov Qaxramon Nishonovich	
Оценка результатов реформы бухгалтерского учета в Республике	753
Киличева Фарида Бешимовна, Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
Эффективность программ соответствия в различных компаниях	757
Ахмедов Бехзод Ахмедович	
Элементы системы внутреннего контроля в выбранном финансовом институте	762
Хасанов Кахрамон Ахмаджанович	
Authentic Leadership Unleashed: A Comparative Analysis of Leadership Styles	767
Esanova Shohida Utkirovna	
Investitsion loyihalarni moliyalashtirishdagi moliyaviy risklarni boshqarishning ilg'or xorij tajribalari	774
Madiyarov Sanjar Gulyamovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida xarajatlar hisobining uslubiy masalalari takomillashtirish	781
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich, Umaraliyev Isomidin Ismonjon o'g'li	

KORXONALARDA BARQAROR RIVOJLANISHNI TATBIQ ETISH ISTIQBOLLARI

Xidirova Marg'uba Rustamovna

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha doktori (PhD), Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti

Jumayeva Guzal Sherxon qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada barqaror rivojlanishni amalga oshirish jarayonini o'rganishda xorijiy hamda mahalliy tadqiqotchilarning barqaror rivojlanish bo'yicha fikrlari yoritilgan. Barqaror rivojlanishning xususiyatlari, barqaror rivojlanishni amalga oshirish bosqichlari, barqaror rivojlanish maqsadlari tahlili kabilari o'rganilgan. Korxonalarda barqaror rivojlanishni amalga oshirish jarayonini o'rganish asosida xulosalar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: barqaror rivojlanish, korporativ tuzilmalar, korporativ ijtimoiy mas'uliyat, barqaror rivojlanish maqsadlari, barqaror rivojlanish bosqichlari.

Abstract: This article covers the opinions of foreign and domestic researchers on sustainable development in the process of implementation of sustainable development. Characteristics of sustainable development, stages of implementation of sustainable development, analysis of sustainable development goals, etc. have been studied. Conclusions were formed based on the study of the process of implementation of sustainable development in enterprises.

Key words: sustainable development, corporate structures, corporate social responsibility, sustainable development goals, stages of sustainable development.

Аннотация: В данной статье представлены мнения зарубежных и отечественных исследователей по вопросам устойчивого развития в процессе реализации устойчивого развития. Изучены характеристики устойчивого развития, этапы реализации устойчивого развития, анализ целей устойчивого развития и т.д. Выводы были сформированы на основе изучения процесса реализации устойчивого развития на предприятиях.

Ключевые слова: устойчивое развитие, корпоративные структуры, корпоративная социальная ответственность, цели устойчивого развития, этапы устойчивого развития.

KIRISH

Korporativ tuzilmalarda barqaror rivojlanishni samarali amalga oshirish dunyo bo'ylab yanada tez ommalashmoqda. Barqaror rivojlanishni amalga oshirish ko'p tomonlama manfaatga xizmat qiladi. Xususan. Korporativ ijtimoiy mas'uliyat kompaniyaning barqaror rivojlanishi bilan bevosita bog'liqdir. Korporativ ijtimoiy mas'uliyatning kompaniya amaliyotida bo'lishi, ijtimoiy jihatdan jamiyatdagi ba'zi muammolarni ijobiy hal qilishga yordam bersa, ekologik nuqtayi nazardan atrof-muhit bilan bog'liq hududdagi masalalarga yechim topish mumkin bo'ladi. Shuningdek, iqtisodiy jihatdan korxonalar korporativ ijtimoiy mas'uliyatni amalga qo'llash orqali jamiyatda o'z imijini yaxshilash, mahsulotlarini ommalashtirish hamda jamiyatda ijobiy taassurot qoldirishga erishishi mumkin. Ushbu korporativ ijtimoiy mas'uliyat amaliyoti korxonada amal qilgan holda, barqaror rivojlanish asoslari qo'shilgan holatda korxona barqaror biznesga aylana oladi. Yuqorida ta'kidlangan jihatlarni inobatga olgan holda korporativ boshqaruvda korporativ ijtimoiy mas'uliyat va barqaror rivojlanish masalalarini tadqiq qilish dolzarb hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Barqaror rivojlanish bo'yicha xalqaro amaliyotda ko'plab tadqiqotlar olib borilgan. Dastlab XX-XXI asrlar oralig'ida jahon hamjamiyatida "barqaror rivojlanish" harakati yuzaga kelgan va uning asosiy mohiyati ijtimoiy va iqtisodiy farovonlikka erishishda hozirgi va kelaj avlod manfaatlari uchun atrof-muhitni saqlash va tabiiy resurslarni tejashdan iborat. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi asoschisi Gro Harlem Brundtlandning ta'rificha, "Barqaror rivojlanish- bu shunday rivojlanishki, unda insoniyatning hozirgi zamon ehtiyojlari qondiriladi, lekin bunda kelajak avlodning o'z ehtiyojlarini qondirish imkoniyatlari xavf ostiga qo'yilmaydi"¹.

¹ Barqaror rivojlanish bo'yicha brundtland hisoboti 1987-yil

G'arb olimlarining barqaror rivojlanish tushunchasi ta'riflariga chuqurroq to'xtaladigan bo'lsa, tadqiqotchi olim Peetning ta'rificha, "Taraqqiyot tushuncha sifatida turli olimlarning turli ma'nolari, talqinlari va nazariyalari bilan bog'langan. Rivojlanish – insonning yangi tuzilmalarni boshlash, muammolarni yengish, doimiy o'zgarishlarga moslashish va yangi maqsadlarga erishish uchun maqsadli va ijodiy intilish nuqtayi nazaridan o'sib borayotgan evolyutsion jarayondir"².

Todaro va Smit barqaror rivojlanishni ta'riflashda iqtisodiy ahamiyatiga ko'proq to'xtalgan. Ularning fikricha, "Rivojlanishni ijtimoiy tuzilmalar, munosabatlar va institutlardagi katta o'zgarishlarni, shuningdek, iqtisodiy o'sishni, tengsizlikni kamaytirishni va mutlaq qashshoqlikni yo'q qilishni o'z ichiga olgan ko'p qirrali jarayon"³.

Atrof-muhit va rivojlanish bo'yicha dunyo komissiyasining ta'rifining keng tarqalganligini tan olib, barqaror rivojlanish global rivojlanish siyosati va kun tartibidagi asosiy tushuncha ekanligini ta'kidlaydi. Bu jamiyat atrof-muhit bilan o'zaro aloqada bo'lishi mumkin bo'lgan mexanizmni ta'minlaydi, shu bilan birga kelajak uchun resursga zarar yetkazish xavfini tug'dirmaydi. Shunday qilib, bu rivojlanish paradigmasi, shuningdek, yer ekotizimlarini xavf ostiga qo'ymasdan yoki iqlim o'zgarishi va turlarning yo'q bo'lib ketishi kabi muammolarga olib kelishi mumkin bo'lgan o'rmonlarning kesilishi, suv va havoning ifloslanishi kabi ekologik muammolarni keltirib chiqarmasdan turmush darajasini yaxshilashni talab qiladigan konsepsiyadir⁴.

Yevrokomissiyaning klassik ta'rifiga ko'ra, korporativ ijtimoiy mas'uliyat konsepsiyasi kompaniyalarning jamiyat hayotini yaxshilashda va atrof-muhitni muhofaza qilishda ishtirok etishini aks ettiradi. Shu tariqa, korporativ ijtimoiy mas'uliyat tashkilotning barqaror rivojlanishi bilan bevosita bog'liqdir⁵.

Yuqoridagi ta'riflarni umumlashtirgan holda quyidagi ta'rifni keltirib chiqardik. Barqaror rivojlanish- bu iqtisodiy va ijtimoiy o'zgarishlar jarayoni bo'lib, unda tabiiy resurslardan foydalanish, investitsiyalarni yo'naltirish, ilmiy va texnologik rivojlanish yo'nalishlari, shaxsiy rivojlanish va institutsional o'zgarishlar bir-biri bilan uyg'unlashtirilgan bo'ladi va inson ehtiyojlari va intilishlarini qondirish uchun hozirgi va kelgusidagi salohiyat mustahkamlanadi. Ko'p jihatdan, bu odamlar hayotining sifatini ta'minlashdan iborat.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Korxonalarda barqaror rivojlanishni amalga oshirish hamda uning xususiyatlarini tahlil qilishda qiyoslar, induksiya, deduksiya, ilmiy abstraksiyalash kabi usullardan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Barqaror rivojlanishga erishish nafaqat korxonalar balki mamlakatlar, butun dunyoning oldiga qo'ygan maqsadi hisoblanadi. Barqaror rivojlanishning institutsional asoslari birinchi marta 1992-yilda Rio-de Janeyroda bo'lib o'tgan Yer sammitida boshlangan "Rio jarayoni" bilan yaratilgan. 1995-yil 25-sentabrda Birlashgan Millatlar Tashkilotining Bosh Assambleyasida 193 mamlakat tomonidan Barqaror rivojlanish maqsadlari qabul qilindi.

Barqaror rivojlanish maqsadlari – bu Birlashgan Millatlar Tashkilotining dunyoda iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik vaziyatni har tomonlama yaxshilash orqali butun insoniyatning hayot tarzini yaxshilash va turmush farovonligini oshirishga, adolatli va barqaror jamiyat qurishga qaratilgan global chaqirig'idir. 2015-yilda ishlab chiqilgan 17ta o'zaro bog'liq maqsadlar bo'lib, ular 2030-yilgacha barqaror rivojlanishga erishish rejasi sifatida belgilangan.

Barqaror rivojlanish sohasidagi maqsadlar Yer yuzida qashshoqlikka va ochlikka barham berish, atrof-muhit va iqlimni himoya qilish hamda dunyodagi barcha kishilar tinchlik va ravnaq topishdan bahramand bo'lishini ta'minlash, sog'lik va farovonlik, sifatli ta'lim, toza suv va sanitariya, gender tenglik, munosib ish o'rinlari va iqtisodiy o'sish bo'yicha global miqyosda harakat qilishga da'vatdir.

Barqaror rivojlanish maqsadlari ESG(Environment-Atrof-muhit, Social-ijtimoiy, Governance-boshqaruv) tamoyillarida guruhlasak quyidagi ko'rinishda taqsimlanadi:

Barqaror rivojlanish tamoyillariga muvofiq faoliyat yurutuvchi ijtimoiy mas'uliyatli kompaniyalar bozor iqtisodiyoti sharoitida jamiyatda obro' topishiga hamda mahsulot va xizmatlarning ommalashishiga xizmat qiladi va boshqa kompaniyalardan quyidagi afzalliklar bilan yaqqol farqlanadi:

- Barcha mijozlarga kompaniya rahbariyatining ijtimoiy mas'uliyat talablariga sodiqligini namoyon etish imkoniyati;
- Kompaniyaning o'z biznesini yuritishda qonunchilik talablarini bajarishga yo'nalganligi;
- Kompaniya obro'-etiborini oshirish va himoya qilish yo'llarini rivojlantirish;

2 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2019.1653531>

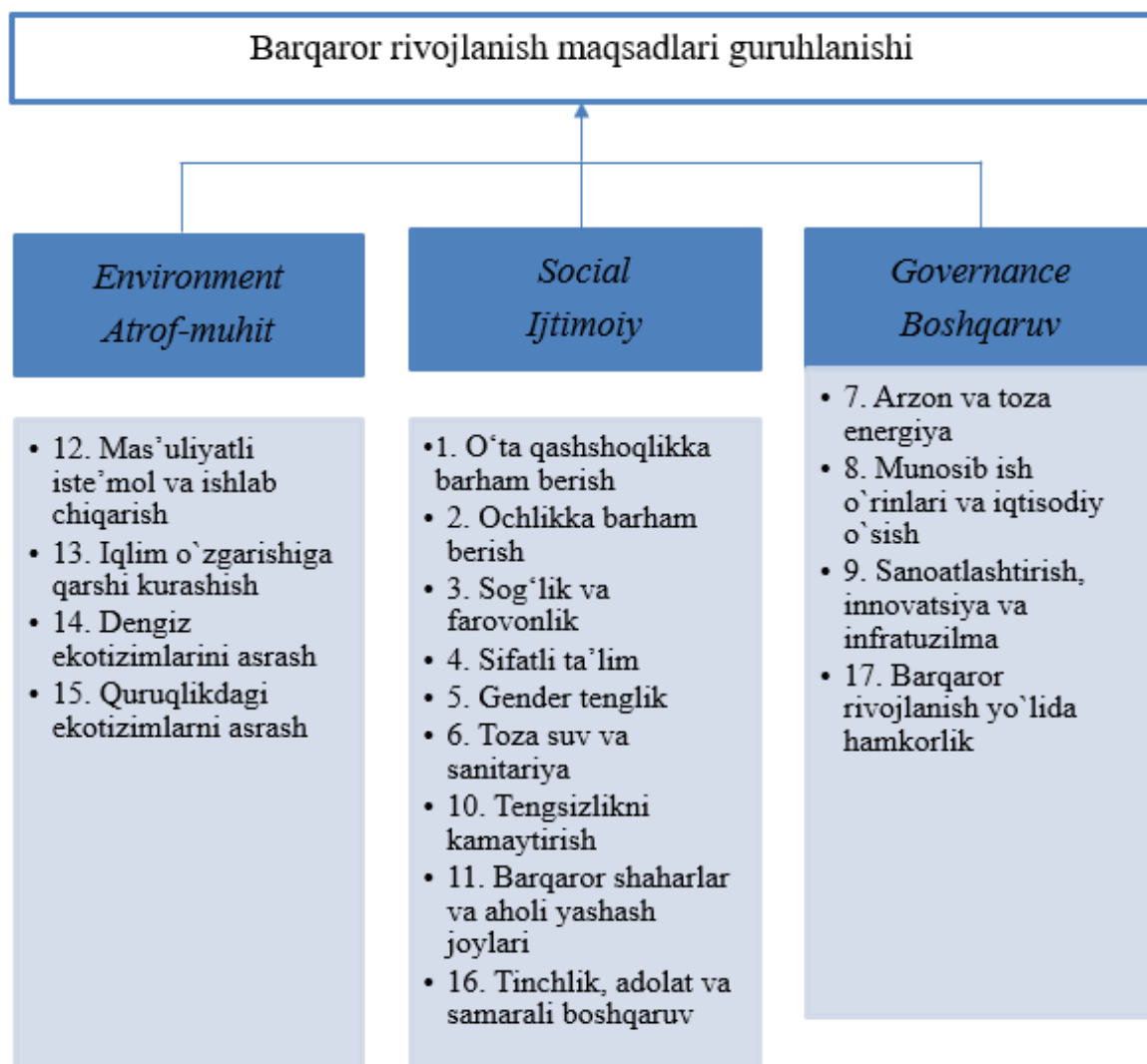
3 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2019.1653531>

4 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2019.1653531>

5 https://commission.europa.eu/index_en

- Kompaniya ishlovchilarining mehnat sharoitlari, xavfsizligi va muhofazasini oshirish, jamoada ma'naviy muhitni yaratish;
- Kompaniyaning davlat hokimiyati organlari bilan o'zaro munosabatlarini yaxshilanishi, turli loyihalarda ishtirok etishda imtiyozlar olinishi.

1-rasm: Barqaror rivojlanish maqsadlari ESG tamoyillarida guruhlanishi

Barqaror rivojlanish konsepsiyasi uch yo'nalishning birlashuvi natijasida hosil bo'lgan:

2-rasm: Barqaror rivojlanish yo'nalishlari

1. **Iqtisodiy yo'nalish.** "Iqtisodiy samaradorlik" tushunchasi ushbu yo'nalishda mutlaqo boshqacha muqta- nazardan ko'riladi. Ma'lumki, tabiat qonunlarini hisobga oladigan uzoq muddatli loyihalar, natijada yuzaga kelishi mumkin bo'lgan ekologik oqibatlarini hisobga olmagan loyihalardan ko'ra samaraliroq bo'ladi.
2. **Ijtimoiy yo'nalish.** Aynan ijtimoiy muammolarni anglash madaniy va ijtimoiy barqarorlikni saqlashga hamda ziddiyatli nizolar sonini kamaytirishga qaratilgan ushbu konsepsiyani shakllanishiga olib keladi.
3. **Ekologik yo'nalish.** Ekologiya sohasidagi barqaror rivojlanishning asosiy maqsadi- jismoniy va ekologik tizimlarning barqaror bo'lishidir. Ekologiya ehtiyotlarini e'tiborsiz qoldirish atrof-muhitning tanazzulga uchrashiga olib keladi va butun insoniyatning mavjudligiga xavf tug'diradi.

Korxona barqaror rivojlanishga erishishi uchun avvalo barqaror rivojlanish konsepsiyasi tamoyillariga amal qilishi uchun biznes siyosati va jarayonlariga kiritilishi kerak. Bu boshqaruvning yangi usullarini ixtiro qilish kerak degani emas. Aksincha, bu yangi madaniy yo'nalishni va tizimlar, amaliyotlar va jarayonlarni keng qamrovli takomillashtirishni talab qiladi. Bu boshqaruv tizimining o'zgartirilishi kerak bo'lgan ikkita asosiy yo'nalishi quyidagilar bilan bog'liq:

- Manfaatdor tomonlar oldidagi mas'uliyatni oshirish;
- Hisobot berish amaliyotini doimiy ravishda takomillashtirish.

Barqaror rivojlanish uchun samarali boshqaruv tizimini ishlab chiqish ham qaror qabul qilish, ham boshqaruv masalalarini hal qilishni talab qiladi. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi ham biznesni rejalashtirish, ham boshqaruv axboroti va nazorati tizimlariga integratsiyalashgan bo'lishi kerak. Yuqori rahbariyat ushbu strategiyalarga nisbatan samaradorlikni o'Ichaydigan hisobotlarni taqdim etishi kerak. Kompaniya va uning yuqori rahbariyatining mas'uliyati ortib borayotganligi sababli boshqaruv tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Axborot va hisobot tizimlari bu ehtiyojni qondirishi kerak. Barcha darajadagi qarorlar qabul qilish barqaror rivojlanishdan kelib chiqadigan masalalarga ko'proq mos kelishi kerak.

Korxonani barqaror rivojlanish tamoyillari asosida boshqarish uchun yetti bosqich talab qilinadi. Bular quyida keltirilgan:

1. **Manfaatdor tomonlarni tahlil qilish.** Korxona faoliyatiga bevosita yoki bilvosita ta'sir ko'rsatadigan barcha tomonlarni aniqlash uchun manfaatdor tomonlarni tahlil qilish talab qilinadi. Unda manfaatdor tomonlarning tashkilotning barqaror rivojlanish faoliyati bilan bog'liq muammolari, tashvishlari va axborot ehtiyojlarini belgilaydi. Kompaniyaning mavjudligi to'g'ridan-to'g'ri global muhitga, shuningdek, u joylashgan jamiyatga bog'liq. Kompaniya o'z faoliyatini amalga oshirishda inson qadr-qimmatini hurmat qilishi va global atrof-muhit muhofaza qilinadigan jamiyatga intilishi kerak. Manfaatdor tomonlarni tahlil qilish qarama-qarshi taxminlarni ko'rsatishi mumkin. Chunki, ekologik xavfsiz mahsulotlarni talab qilishlari mumkin, xodimlar esa bunday siyosat ularning ishlariga tahdid solishi mumkinligidan xavotirda bo'lishlari mumkin. Aktsiyadorlar esa o'z investitsiyalari daromadidan ehtiyot bo'lishlari mumkin. Manfaatdor tomonlarni tahlil qilish manfaatdor tomonlar guruhlar o'rtasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan nizolarni yuzaga kelishidan oldin aniqlashning foydali usuli bo'lishi mumkin.
2. **Barqaror rivojlanish siyosati va maqsadlarini belgilash.** Keyingi maqsad korxona o'z xodimlaridan barqaror rivojlanish bo'yicha amal qilishini kutayotgan asosiy qadriyatlarni ifodalash va operatsion samaradorlik uchun maqsadlarni belgilashdir. Yuqori rahbariyat uni tashkil etish uchun barqaror rivojlanish siyosatini shakllantirish va aniq maqsadlarni belgilash uchun javobgardir. Barqaror rivojlanish nafaqat "atrof-muhit" dan ko'proq narsani anglatadi. U qashshoqlikni yumshatish va taqsimotda tenglik kabi ijtimoiy unsurlarga ham ega.
3. **Amalga oshirish rejasini ishlab chiqish va bajarish.** Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan boshqaruv tizimidagi o'zgarishlar rejasini ishlab chiqish muhimdir. Barqaror rivojlanish siyosatini operatsion faoliyatlarga o'tkazish butun tashkilotga ta'sir ko'rsatadigan asosiy ishdir. Bu korporativ madaniyatni va xodimlarga bo'lgan munosabatni o'zgartirishni, mas'uliyat va javobgarlikni belgilashni, tashkiliy tuzilmalarni, axborot-hisobot tizimlarini va operatsion amaliyotlarni o'rnatishni o'z ichiga oladi.
4. **Yordamchi korporativ madaniyatni rivojlantirish.** Tashkilot va uning xodimlari barqaror rivojlanish siyosatini qo'llab-quvvatlashini ta'minlash uchun tegishli korporativ madaniyat zarur. Barqaror rivojlanish yoki atrof-muhitni boshqarish siyosatini amalga oshirish jarayonida ko'plab kompaniyalar o'ziga xos tashkiliy yangilanishni boshdan kechirdilar. Xodimlar ishtirokining ortishi nafaqat amaliy g'oyalarni keltirib chiqaradi, balki dasturning o'ziga bo'lgan ishtiyoqni ham oshiradi. Aksariyat mijozlar va xodimlar ijtimoiy mas'uliyatli tarzda ishlashga sodiq bo'lgan tashkilotning bir qismi bo'lishdan zavqlanishadi.

5. **Ko'rsatkichlar va standartlarni ishlab chiqish.** Barqaror rivojlanish maqsadlarini amalga oshirish va natijalar to'g'risida mazmunli hisobotlarni tayyorlash samaradorlikni o'lchashning tegishli vositalarini talab qiladi. Boshqaruv nazorati, shuningdek, tashqi hisobotlar qisman kompaniya faoliyati to'g'risida o'z vaqtida ma'lumotlarning mavjudligiga bog'liq. Bu boshqaruvga tegishli samaradorlik ko'rsatkichlaridan foydalangan holda tashqi va ichki samaradorlik standartlariga muvofiq ish faoliyatini baholashga imkon berish uchun kerak. Shuning uchun axborot tizimlari rahbariyatga kerakli hisobotlarni taqdim etishi uchun qayta ko'rib chiqilishi kerak bo'ladi.
6. **Hisobotlarni tayyorlash.** Jarayonning keyingi bosqichi korxonaning barqaror rivojlanish maqsadlarini belgilab beruvchi va ular bilan ishlashni taqqoslaydigan ichki boshqaruv va manfaatdor tomonlar uchun mazmunli hisobotlarni ishlab chiqishdan iborat. Direktorlar va yuqori lavozimli rahbarlar ish faoliyatini o'lchash, qarorlar qabul qilish va o'z siyosati va strategiyalarining amalga oshirilishini nazorat qilish uchun ichki hisobotlardan foydalanadilar. Aksiyadorlar, kreditorlar, xodimlar va mijozlar, shuningdek, jamoatchilik tashqi korporativ hisobotlardan korporatsiya faoliyatini baholash va moliyaviy, ijtimoiy va ekologik maqsadlarga erishish uchun direktorlar va yuqori martabali rahbarlarni javobgarlikka tortish uchun foydalanadilar. Moliyaviy hisobotlar korporativ hisobotning asosiy tarkibiy qismi bo'lib qolsa-da, ular hozirda har yili korporatsiya tomonidan chiqariladigan ko'plab hisobot turlaridan biri hisoblanadi. Har bir tadbirkorlik korxonasi yiliga kamida bir marta tashqi "barqaror rivojlanish hisoboti"ni nashr etishi kerak. Oxir oqibat, bunday hisobotlar uchun universal format maqbul bo'ladi.
7. **Ichki monitoring jarayonlarini takomillashtirish.** Doimiy asosda direktorlar va yuqori darajali menejerlarga barqaror rivojlanish siyosatini amalga oshirishda yordam berish mexanizmlarini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Ishlash monitoringi boshqaruv jarayonining muhim elementi sifatida yaxshi yo'lga qo'yilgan. Ko'pgina sohalarda u hisobot berish bilan bevosita bog'liq. Har qanday tizim samaradorligining kaliti bu rahbariyatning operatsiyalar va natijalarni doimiy ravishda kuzatib borishi hisoblanadi.

XULOSA

Kompaniyalar barqaror rivojlanishni amalga oshirish hamda uning xususiyatlarini tahlil qilish orqali barqaror iqtisodiy o'shish, moliyaviy ko'satkichlarning yaxshilanishi, kengaygan obro' va brend imiji, mijozlarning sodiqligiga erishish va savdo hajmini oshirish, energiyani tejaydigan resurslardan foydalanish, jamiyat taraqqiyaoti va ekologik sog'lom atrof-muhitni yaratishga erishamiz.

Barqaror rivojlanish konsepsiyasini qo'llash orqali korxona boshqaruvini yanada takomillashtirish orqali samarali boshqaruvni shakllantiramiz bu esa korxonaga fond bozorida ham katta qiziqish jalb qiladi va korxona investitsion jozibador muhitda yanada rivojlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 21.02.2022-yildagi 83-son. "2030-yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirishni jadallashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida". <https://lex.uz/docs/-5870397>
2. Ashurov Z.A. "Korporativ ijtimoiy mas'uliyat" o'quv qo'llanma. –"Innovatsion rivojlanish matbaa uyi" nashriyoti, –2022-yil, –160 bet.
3. Barqaror rivojlanish maqsadlari. <https://nsdg.stat.uz>
4. Birlashgan millatlar tashkiloti O'zbekiston. <https://uzbekistan.un.org/uz/sdgs>
5. International journal of Finance and Digitalization ISSN: 2181-3957. Vol.2 Issue 01, 2023. I.f.d., prof. Samariddin Elmirzayev, Safarali Xolmurodov. Korxonalarda korporativ ijtimoiy mas'uliyatni amalga oshirish. www.ijfd.uz

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.